

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA

T/12723. számú

törvényjavaslat

a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról

Előadó:

**Dr. Petrétei József
igazságügy-miniszter**

Budapest, 2004. november

**2004. évi ... törvény
a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról**

1. §

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) a következő alcímmel és 64/A. §-sal egészül ki:

„Soron kívüli eljárás

64/A. § A büntetőeljárást soron kívül kell lefolytatni

a) a kiskorú sértett sérelmére elkövetett, az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmény (Btk. XII. Fejezet I. Cím) vagy a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény (Btk. XIV. Fejezet) miatt,

b) az a) pontban meghatározottakon kívül más, személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt, ha a kiskorú sértett érdeke a büntetőeljárás mielőbbi befejezését indokolja, így különösen akkor, ha a sértett testi, értelmi vagy erkölcsi fejlődését a bűncselekmény jelentősen veszélyeztette, illetve ha a terhelt az eljárás lefolytatásakor is ellátja a sértett nevelését, felügyeletét vagy gondozását, vagy egyébként is a sértett környezetében él."

2. §

A Be. 70. §-a (4) bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

"A hivatalos iratot szabályszerűen kézbesítettnek kell tekinteni, ha az irat átvételét, illetőleg a kézbesítési bizonyítvány (tértivevény) aláírását megtagadják."

3. §

A Be. a következő új 70/A. §-sal egészül ki, ezzel egyidejűleg a Be. jelenlegi 70/A. §-ának jelölése 70/B. §-ra, a jelenlegi 70/B. §-ának jelölése 70/C. §-ra módosul:

"70/A. § (1) A 70. § (7) bekezdésében meghatározott kézbesítési vélelem megdöntése iránt a címzett terjeszthet elő kérelmet, ha

a) a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt, vagy

b) a hivatalos iratot nem az a) pontban meghatározott okból, önhibáján kívül nem vette át.

(2) A kérelemben elő kell adni azokat a tényeket, illetve körülményeket, amelyek a kézbesítés szabálytalanságát igazolják, vagy az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben a címzett részéről az önhiba hiányát valószínűsítik.

(3) A kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelemről az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság határoz, amelynek eljárása során a kézbesítés történt. A kérelem előterjesztésére és elbírálására a mulasztás igazolására vonatkozó rendelkezéseket (65. és 66. §) kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy a kérelem előterjesztésével együtt nem kell pótolni az elmulasztott cselekményt.

(4) Ha a kézbesítési vélelem megdöntése iránt a terhelt, a védő, a magánvádló vagy a pótmagánvádló terjeszt elő kérelmet, és a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság a kérelemnek helyt ad, a vélelmezett kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények hatálytalanok, és a kézbesítést, illetve a már megtett intézkedéseket, eljárási cselekményeket a szükséges mértékben meg kell ismételni. A megismétlés eredményéhez képest a korábbi eljárási cselekmények hatályban tartásáról vagy teljes, illetőleg részleges hatályon kívül helyezéséről is határozni kell.

(5) A (4) bekezdésben fel nem sorolt címzett által benyújtott kérelem esetében, ha a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság a kérelemnek helyt ad, a címzett vonatkozásában érvényesülő, a kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények nem alkalmazhatók, és a kézbesítést meg kell ismételni."

4. §

A Be. 527. §-a helyébe a következő rendelkezés lép, és e § a következő alcímet kapja:

*„Nyomozás és vádemelés az ismeretlen helyen tartózkodó
terhelttel szemben*

527. § (1) A nyomozásnak nem akadályja, hogy a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik; ebben az esetben a tartózkodási helyének felkutatása iránt kell intézkedni [73. § (1)–(3) bek.], és gondoskodni kell a bizonyítási eszközök felderítéséről és biztosításáról.

(2) Szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult nyomozás során – ha a terhelt tartózkodási helyének felkutatása iránt tett más intézkedés nem vezetett eredményre – elfogatóparancsot kell kibocsátani, ezzel egyidejűleg a terhelt részére, ha nincs meghatalmazott védője, védőt kell kirendelni.

(3) A szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult nyomozást követően, ha

a) az elfogatóparancs kibocsátása a nyomozás iratainak ügyészhez történő megküldéséig [193. § (5) bek.] nem vezetett eredményre,

b) megalapozottan feltehető, hogy a gyanúsított megszökött, vagy a nyomozó hatóság, illetőleg az ügyész elől elrejtőzött,

c) a nyomozás adatai alapján a vádemelésnek nincs akadályja, és

d) azt a bűncselekmény súlya vagy az ügy megítélése indokolja,

az ügyész vádat emel.

(4) A vádiratnak a 217–218. §-ban meghatározottak mellett tartalmaznia kell a (3) bekezdésben felsorolt körülmények részletes leírását, és azt az indítványt, hogy a bíróság az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben folytassa le az eljárást.

(5) A terheltnek hirdetményi úton [70. § (5)–(6) bek.] kézbesített hivatalos iratot a védőjének is kézbesíteni kell.

(6) Ha a (3) bekezdésben meghatározott körülmények nem állnak fenn, az ügyész a nyomozást felfüggeszti [188. § (1) bek. a) pont]."

5. §

A Be. 528. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

"(3) A bíróság további eljárására a XII–XIII. Fejezet rendelkezéseit kell alkalmazni."

6. §

(1) A Be. 529. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) Ha a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően vált ismeretlenné, és megalapozottan feltehető, hogy a vádlott megszökött vagy elrejtőzött, a bíróság a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult eljárásban az eljárás felfüggesztése nélkül elfogatóparancsot bocsát ki."

(2) A Be. 529. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

"(2) Ha az elfogatóparancs kibocsátása hatvan napon belül nem vezetett eredményre, a bíróság erről az ügyészt tájékoztatja. Ha az ügyész indokoltnak tartja, hogy a tárgyalást a vádlott távollétében tartsák meg, illetőleg folytassák, a bíróság tájékoztatásától számított tizenöt napon belül erre indítványt tesz."

7. §

A Be. 530. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A vádlottnak hirdetményi úton kézbesített hivatalos iratot [70. § (5)–(6) bek.] a védőjének is kézbesíteni kell."

8. §

A Be. 531. §-a a következő (7) bekezdéssel egészül ki:

"(7) Ha a szabadlábon lévő vádlott a megismételt első fokú tárgyalás [(2) bek.], illetve a másodfokú eljárás [(5) bek.] során ismételten ismeretlen helyre távozik, a bíróság a vádlott távollétében tartott tárgyalás alapján hozott határozatát érdemi vizsgálat nélkül hatályában tartja, illetve az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja. Erre a bíróság a vádlottat figyelmezteti."

9. §

Ez a törvény 2005. január 1-jén lép hatályba.

INDOKOLÁS

a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosításáról rendelkező törvényjavaslathoz

Általános Indokolás

1. Az Európa Terv bővítése kapcsán a gyermekek helyzetét javító intézkedésekről szóló 2183/2003. (VIII. 15.) Korm. határozat 1–2. pontjában foglalt további feladatokról rendelkező 2326/2003. (XII. 13.) Korm. határozat 13. a) pontja feladatként írja elő az igazságügy-miniszter számára, hogy a bíróság előtti eljárások meggyorsítása érdekében a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmények körében, különösen, ha az eljárás tárgya kifejezetten a Büntető Törvénykönyv szerint ilyennek minősített tényállás (pl. kiskorú veszélyeztetése), szabályozni kell a soron kívüli eljárás lehelőségét, illeszkedve a társhatóságok haladéktalan értesítéséhez és azok soron kívüli intézkedéséhez.

A gyermekkorú sértettek sérelmére elkövetett bűncselekmények közül a kiemelkedő tárgyi súlyú, erőszakkal vagy fenyegetéssel megvalósított bűncselekmények és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásokban indokolható a soron kívüli eljárás előírásának bevezetése. E bűncselekmények kapcsán jogos érdek, hogy a gyermekeket érzelmileg is igénybe vevő büntetőeljárás minél gyorsabban befejeződjék. Hasonló a helyzet a kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt indult büntetőeljárások soron kívüli lefolytatásának előírása kapcsán is.

Ezért a Javaslát a Be.-t egy új 64/A. §-sal egészíti ki, amely a büntetőeljárás soron kívüli lefolytatását írja elő abban az esetben, ha az eljárás alapjául szolgáló személy elleni erőszakos, vagy a család és az ifjúság elleni bűncselekményt kiskorú sértett sérelmére követték el, és a sértett jogos érdekei a büntetőeljárás mielőbbi befejezését indokolják; ennek eseteit példálózó jelleggel sorolja fel.

2. Az Alkotmánybíróság 2003. október 13-án kelt 46/2003. (X. 16.) AB határozatában megállapította, hogy a jogalkotó alkotmányellenes helyzetet idézett elő azzal a mulasztásával, hogy nem szabályozta az erre irányuló törvényekben és más jogszabályokban a hivatalos irat postai kézbesítéséhez fűződő, bírósági és más hatósági eljárásokban általánosan érvényesülő vélelem megdöntésének lehetőségét.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy önmagában a kézbesítési vélelem, illetve jogkövetkezményeinek szabályozása nem alkotmányellenes. Az Alkotmánybíróság a kézbesítési vélelem szabályait a bírói úthoz való jog és a jogorvoslathoz való jog szempontjából vizsgálta. Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta: „annak, hogy a bírósági eljárásban mindenki a fél pozíciójában szerepelhessen, feltétele, hogy már az eljárás megindulásáról is a lehető legnagyobb valószínűséggel tudomást szerezhessen”. A kézbesítési vélelem kapcsán így a kérdés középpontjában az adott eljárási cselekményről, intézkedésről, határozatról való „tudomásszerzés garantáltsága” áll.

A vizsgált szabályokkal kapcsolatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy: „A hatályos szabályozás sem a mulasztás okai szerint nem differenciál az igazolási kérelem szabályozásánál, sem külön szabályt nem tartalmaz az igazolás szabályai között az „első” idézés átvételének önhibán kívül való elmulasztása kimentésére.” Az Alkotmánybíróság megítélése szerint az egyes konkrét esetekben a különböző eljárási jogosultságok gyakorlásának, valamint a kötelezettségek teljesítésének ellehetetlenülését eredményezheti a hivatalos iratok postai kézbesítésének jelenlegi szabályozása, ezért mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességet állapított meg. „A mulasztás többféleképpen orvosolható. A különböző szintű hatályos rendelkezések áttekintése alapján a jogalkotónak a kifejtettek szerint egyidejűleg kell az alkotmányos követelményeket kielégítő korszerű szabályozással biztosítani a bírói úthoz és a jogorvoslathoz való alapvető jog érvényesülését az eljárások hatékony befejezéséhez fűződő érdek szem előtt tartásával, a különféle hivatalos iratokra vonatkozó, megfelelően differenciált szabályozással. Az eljárási törvényt illetően törvényalkotás szükséges, az Alkotmánybíróság ezért a jogalkotót felhívta teljesítésre.”

Az Alkotmánybíróság elsődlegesen a polgári és a közigazgatási jogterületet vizsgálta, nem vonta kifejezetten a vizsgálat körébe a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 70. §-ának (7) bekezdésében meghatározott, a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó vélelmet szabályozó rendelkezéseket. Az Alkotmánybíróság határozata ennek ellenére – a rendelkező részben foglaltak miatt – a büntetőeljárás vonatkozásában is szükségessé teszi a kézbesítési vélelem megdöntésének szabályozását. A szabályozás kialakításánál azonban figyelemmel kell lenni a büntetőeljárásnak a polgári peres eljárástól eltérő szabályozási megoldásaira, sajátos jogintézményeire.

3. Az Alkotmánybíróság 14/2004. (V. 7.) AB határozatában megállapította, hogy a Be. távollevő terhelttel szembeni eljárását szabályozó 527. § (2) bekezdése, (3) bekezdése és (5) bekezdése, valamint az 529. § (1) bekezdése alkotmányellenes, ezért e rendelkezéseket 2004. december 31. napjával megsemmisítette.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a terhelt távollétében történő eljárás és határozathozatal önmagában nem alkotmányellenes, nem ellentétes a jogállamiság alkotmányos büntetőjogi követelményeivel. Ugyanakkor a jogállamiság normatív tartalma megkívánja, hogy létezzenek olyan szabályok, amelyek egyensúlyt teremtenek a terhelt alkotmányos jogainak védelme és a büntető igazságszolgáltatás megfelelő működésével kapcsolatos társadalmi elvárások között.

Az Alkotmánybíróság határozatának indokolásában kifejtette, hogy a terhelt távollétében lefolytatott eljárás a büntetőeljárás általános szabályaitól eltérő külön eljárás, melynek sajátossága, hogy az eljárás egyes szakaszaiban vagy az egész eljárás folyamán hiányzik a tisztességes eljárás és a védelemhez való jog egyik lényeges részleme: a terhelt személyes joggyakorlásának és személyes védekezésének lehetősége. Az említett törvényhelyekkel kapcsolatban az Alkotmánybíróság megállapította, hogy ahhoz, hogy az eljárás tisztességes minősége megmaradjon, továbbá a védelem jogának szükségképpen korlátozása

arányos legyen, a terhelt távollétében történő eljárás szabályaiban az ún. kivételesség és az átmenetiség követelményeinek kell érvényesülniük.

Az Alkotmánybíróság a távollevő terhelttel szembeni külön eljárás alkotmányellenesnek minősített rendelkezéseit megsemmisítette, ezért szükséges az említett törvényhelyek felülvizsgálata és az Alkotmánybíróság határozatában foglaltaknak megfelelő módosítása.

Részletes Indokolás

Az 1. §-hoz

1. Az Európa Terv bővítése kapcsán a gyermekek helyzetét javító intézkedésekről szóló 2183/2003. (VIII. 15.) Korm. határozat 1–2. pontjában foglalt további feladatokról rendelkező 2326/2003. (XII. 13.) Korm. határozat 13. a) pontja feladatként írja elő az igazságügy-miniszter számára, hogy a bíróság előtti eljárások meggyorsítása érdekében a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmények körében, különösen, ha az eljárás tárgya kifejezetten a Büntető Törvénykönyv szerint ilyennek minősített tényállás (pl. kiskorú veszélyeztetése), szabályozni kell a soron kívüli eljárás lehelőségét, illeszkedve a társhatóságok haladéktalan értesítéséhez és azok soron kívüli intézkedéséhez.

2. A büntetőeljárások során a megalapozottság és az arányosság az az alapérték, amelyet kiemelten kell kezelni. A büntetőeljárások megalapozottsága és az alapjogok korlátozásának arányossága azonban nem zárja ki, hogy bizonyos büntetőügyekben a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság soron kívül, vagy legalábbis a többi elintézendő ügghöz képest kiemelt munkaszervezéssel járjon el. A Be. jelenleg is előírja a soron kívüli eljárást olyan ügykategóriákban, amelyek gyors befejezéséhez valamilyen szempontból kiemelt érdeket rendel a törvényhozó. A hatályos törvény szerint soron kívül kell lefolytatni az eljárást, ha a terhelt előzetes letartóztatásban van [Be. 136. § (1) bek.], a hatályon kívül helyezés folytán megismételt bírósági eljárást [Be. 386. § (1) bek.], a perújítási eljárást, ha azt azért terjesztették elő, mert az ítéletet a terhelt távollétében hozták [Be. 397. § (4) bek.], soron kívül kell lefolytatni továbbá az eljárást a közjogi tisztség betöltésén alapuló személyes mentesség felfüggesztését követően [Be. 552. § (3) bek.], valamint a kegyelmi eljárást [Be. 598. § (1) bek.].

3. Bírósági eljárásban (ideértve a büntetőeljárás bírósági, vagyis vádirat benyújtását követő szakaszát) az ügyek intézésének rendjét és a soron kívüli eljárás általános szempontjait a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Bsz.) 41. §-a (1) bekezdésének a) pontja határozza meg, eszerint az Országos Igazságszolgáltatási Tanács kivételesen, bármely tagjának javaslatára, elrendelheti a társadalom széles körét érintő vagy a közérdek szempontjából kiemelkedő jelentőségű ügyek soron kívüli intézését. Ez a lehetőség konkrét bírósági ügyre vonatkozik, az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy az OIT viszonylag kevés ügyben élt ezzel a lehetőséggel, másrészt a törvényi rendelkezés jellegéből következik, hogy ez az ügyek meghatározott csoportjára –

akár jól körülhatárolható jellegzetes ügytípusokra sem – nem normatív, hanem egyedi jelleggel történik.

A soron kívüli eljárás elrendelésének szabályrendszerét a bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet azzal egészítette ki, hogy az ügy soron kívüli intézése – az előbbiekben tárgyalt eseteken, tehát a jogszabály rendelkezésén vagy az OIT határozatán túl – alapulhat a bíróság elnökének a rendelkezésén is. Az eljárást ekkor az ügyfél erre irányuló kérelme alapozza meg, és a bíróság elnöke mint igazgatási vezető az ügy jellege, körülményei és a bíróság ügyforgalma figyelembevételével szabadon mérlegeli a soron kívüli eljárás indokoltságát és szükségességét.

Fontos hangsúlyozni, hogy a soronkívüliség – az elrendelés jogalapjától függetlenül – mindössze azt jelenti, hogy a bíróság az eljárásjogi törvényben előírt intézkedéseket teszi meg ily módon, ami értelemszerűen eredményezheti ugyan az eljárás gyorsabb befejezését, azonban az ügyfelek (eljárásban részt vevő személyek) eljárási engedetlenségét a soron kívüli eljárás elrendelése sem tudja kiküszöbölni. Így tehát a soron kívüli ügyintézés csak a bíróságra, de nem az eljárásban részt vevő személyre jelent fokozottabb kötelezettséget.

Mindez azonban csupán kivétel azon főszabály alól, amit a Bsz. 11. §-a szabályoz: e törvényhely az, amely az Alkotmány 57. §-a szerinti igazságszolgáltatási alapelvet kibontja, és meghatározza a „törvényes bíró” fogalmát, amely elől senkit sem lehet elvonni. A bírósági igazgatásban már jelen lévő elv az ún. automatikus szignálás, amely azt jelenti, hogy az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő bírák között nem a bírósági elnök szignálási gyakorlata, hanem az előre megállapított ügyelosztási rend szerint kell döntenie arról, hogy a bíróságra érkezett ügyet melyik bíró tárgyalja. Az ügyelosztási rend összefügg az Alkotmány hivatkozott rendelkezésével, mert a független és pártatlan bírósági eljárás kritériumait a nemzetközi emberi jogi szervek több évtizedes gyakorlata alapján kell biztosítani (amely kissé leegyszerűsítve úgy hangzik: „nem elegendő függetlennek és pártatlannak lenni, annak is kell látszani”).

Valamely bírósági ügy soron kívüli intézése tehát általában akkor a legmegnyugtatóbb, ha azt nem igazgatási úton rendelik el, hanem az eljárási jogszabály állapítja meg a soron kívüliség feltételeit. Így ugyanis még a látszata is elkerülhető annak, hogy a bírósági eljárás törvényességét, pártatlanságát, függetlenségét igazgatási úton befolyásolni lehet.

4. A büntetőeljárásban a gyermek tipikusan három módon lehet érintett:

a) ha a büntethetőségi korhatárt már meghaladott fiatalkorúként az elkövetett cselekményt kell elbírálni,

b) ha a büntetőeljárásban a gyermekkorú személy sértettként vagy tanúként vesz részt,

c) a gyermek oly módon érintett a büntetőeljárásban, hogy a szülői felügyeleti jogát gyakorló szülője vagy egyébként a gondozója ellen indul – a gyermekkel kapcsolatba hozhatóan vagy attól teljesen függetlenül – büntetőeljárás, és ennek során olyan személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedést rendeltek el, amely kizárja a gondozás tényleges folytatását.

a) A Be. XX. Fejezete a fiatalkorúak mint bűnelkövetők vonatkozásában speciális, a fiatalkorúak életkori sajátosságait szem előtt tartó rendelkezéseket tartalmaz. E rendelkezések a fiatalkorúakkal szemben olyan szabályokat fogalmaznak meg, melyek közül kiemelendő pl., miszerint a fiatalkorúval szemben az eljárást az életkori sajátosságainak figyelembevételével, és úgy kell lefolytatni, hogy az elősegítse a fiatalkorúak törvények iránti tiszteletét. A törvény előírja, hogy a büntetőeljárás során – szükség esetén, illetőleg külön jogszabály rendelkezése alapján – kezdeményezni kell a fiatalkorú érdekében védő- és óvóintézkedés elrendelését, valamint a fiatalkorú nevelését, gondozását vagy felügyeletét elmulasztó személlyel szembeni intézkedést. A Be. e rendelkezése a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény megfelelő rendelkezéseire utal. A fiatalkorú terheltek érdekeit védi a törvény azáltal is, hogy a fiatalkorúak ügyeiben eljáró ügyészre, illetve bíróságra állapít meg speciális szabályokat.

b) Ha a büntetőeljárásban a gyermek sértettként vagy tanúként szerepel, a büntetőeljárás elsődleges feladata a hatályos törvény szerint megóvni a gyermeket a másodlagos viktimizációtól: a bűncselekmény sértettjévé vagy tanújává vált gyermek védelme, annak biztosítása, hogy a büntetőeljárás lehetőleg ne befolyásolja károsan a gyermek fejlődését. Ezt szolgálják a Be. azon rendelkezései, amelyek korlátozzák a kiskorú személyek tanúkénti kihallgatásának lehetőségét (pl. csak akkor lehet tanúként kihallgatni, ha a vallomásától várható bizonyíték mással nem pótolható, gondozója és törvényes képviselője indítványozhatja a kiskorú tanú zártcélú távközlő hálózat útján történő kihallgatását, a többszöri tanúkihallgatást elkerülendő, a nyomozási bíró kihallgatja a kiskorú tanút, amely pótolja a tárgyalási vallomást, szembesítésre kizárólag akkor kerülhet sor, ha a kiskorúban nem kelt félelmet, kihallgatásánál pszichológus szakértő jelen lehet).

c) A büntetőeljárás során fokozott védelemre szorulhat mindezek mellett a terhelt felügyelet nélkül maradó gyermeke, e védelmet azonban nem büntetőeljárás, hanem gyámügyi igazgatási rendelkezések hivatottak teljesíteni: a felügyelet nélkül maradásban megnyilvánuló veszélyeztetett helyzet azonnali megszüntetése biztosítja, hogy a gyermek védelme megfelelően biztosított legyen. A Be. rendelkezései e körben azt biztosítják, hogy amennyiben a terhelttel szemben személyi szabadságot elvonó kényszerintézkedés foganatosítására kerül sor, úgy a felügyelet nélkül maradó kiskorú gyermek megfelelő elhelyezéséről az eljáró hatóságok akként gondoskodjanak, hogy haladéktalanul olyan személy gondozására bízzák, aki erre alkalmas. Erről azonban már nem a büntető ügyben eljáró hatóságok, hanem azok értesítése alapján a gyámhatóság (gyámhivatal) gondoskodik. Hasonló a követendő eljárás abban az esetben is, ha a bíróság a terheltet szabadságvesztésre ítéli, ekkor a büntetés-végrehajtási bíró feladata a felügyelet nélkül maradó kiskorúról történő gondoskodás.

5. A kormányhatározat – jól felismerhetően – az előbbi 4. b) alpontban bemutatott esetekre írt elő további jogalkotási feladatot.

A gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmények körében – mint azt a kormányhatározat is tartalmazza – differenciált szabályozás bevezetése látszik célszerűnek. A gyermekek sérelmére elvileg bármilyen, a Btk. Különös Részében

meghatározott törvényi tényállást meg lehet valósítani, amelynek jogszabály-szerkesztési szempontból passzív alanya (eljárási fogalommal élve: sértettje) élő természetes személy lehet, és a Btk. a sértett személyéhez nem fűz valamilyen olyan többletelemet, amely a gyermek sérelmére történő elkövetést eleve kizárja (pl. hivatalos személy elleni erőszak büntette). Ezért nem látszik célszerűnek, de jogilag megalapozottnak sem olyan rendelkezés törvénybe iktatása, amely elvileg minden kiskorú vagy gyermekkorú személy sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt indult büntetőeljárásban az ügy soron kívüli lefolytatását írná elő. Ezzel egyébként maga a kormányhatározat is számolt, mivel rendelkezése szerint akkor indokolt szabályozni az eljárás soron kívüli lefolytatásának lehetőségét, ha az eljárás tárgya kifejezetten a Btk. szerint gyermek sérelmére elkövetett bűncselekményként minősített tényállás.

Nem szükséges tehát, hogy a büntetőeljárást lefolytató nyomozó hatóság, ügyész és bíróság minden, gyermekkorú sértett sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt indult ügyben soron kívül folytassa le az eljárást. A gyermekkorúak sérelmére elkövetett kisebb súlyú vagyron elleni bűncselekmények jellege, az azokkal okozott érdeksérelem nagysága pl. nem teszi indokolttá a soron kívüli eljárást a felnőtt korú sértettek sérelmére elkövetett kiemelkedő tárgyi súlyú bűncselekményekkel szemben. (Megjegyzendő, hogy a Be. nem a sértettek személyére, hanem az elkövetők személyére nézve állapít meg speciális szabályokat, tehát a hatályos rendelkezések értelmében egy idős korú sértett sérelmére elkövetett csoportos rablás büntetettét – a már bemutatott éves ügyelosztási rend szerint – tárgyalhatja ugyanaz a bírói tanács, mint egy kiskorú sérelmére elkövetett lopás vétségét. Ezen pedig vélhetően a kormányhatározat nem kíván változtatni. Szintén megjegyzendő, hogy a sértettek közötti – adott esetben pozitív – diszkrimináció is alapos alkotmányossági megalapozottságot feltételezne. További felvetés ezzel kapcsolatban, hogy a „gyermek” sem képeznek alkotmányossági szempontból homogén csoportot, tagadhatatlanul meglévő különbségek (az eltérő családi helyzet, az anyagi feltételek, egészségi állapot, pszichikai-értelmi fejlettség, stb.) lehetnek közöttük.) Ezenkívül – a kriminálstatisztikai és bírósági ügyforgalmi adatok alapján – a gyermekkorúak sérelmére elkövetett kisebb vagyron elleni bűncselekmények jelentős száma a nagyobb ügyforgalmú bíróságokon a valódi soron kívüli eljárást ténylegesen nem is tenné lehetővé és kivitelezhetővé. Hasonló indokok miatt célszerű leszűkíteni a soronkívüliség előírását a közvérdra üldözendő bűncselekmények körére.

A gyermekkorú sértettek sérelmére elkövetett bűncselekmények közül a kiemelkedő tárgyi súlyú, erőszakkal vagy fenyegetéssel megvalósított bűncselekmények és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények miatt indult büntetőeljárásokban fontolandó meg a soron kívüli eljárás előírásának bevezetése. E bűncselekmények kapcsán valóban jogos érdek az, hogy a gyermekeket érzelmileg is igénybe vevő büntetőeljárás minél gyorsabban befejeződjék. Az ilyen ügyek száma egyébként nem olyan jelentős, hogy a soron kívüli eljárás a hatóságokra teljesíthetetlen terhet róna.

Hasonló a helyzet a kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt indult büntetőeljárások soron kívüli lefolytatásának előírása kapcsán is. Itt a cselekmény jellege és az a körülmény indokolja a soron kívüli eljárás lefolytatását, hogy az ügyek jelentős részében a vádlott – a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására

köteles személy a büntetőeljárás ellenére – változatlanul a sértett környezetében él. Ezekben az ügyekben a gyors, határozott felelősségre vonás a speciális prevenció szempontjából kiemelkedő fontosságú, így a soron kívüli eljárás lefolytatása ezekben az ügyekben indokolt.

Mindezek alapján a Javaslat a Be.-t egy új 64/A. §-sal egészíti ki, amely a büntetőeljárás soron kívüli lefolytatását írja elő abban az esetben, ha az eljárás alapjául szolgáló személy elleni erőszakos vagy a család és az ifjúság elleni bűncselekményt kiskorú sértett sérelmére követték el, és a sértett jogos érdekei a büntetőeljárás mielőbbi befejezését indokolják, ennek eseteit példálózva sorolja fel.

A Javaslat a soron kívül lefolytatandó eljárás alapjául szolgáló eseteket két csoportba osztja, az a) pont alatt azok az ügyek szerepelnek, amelyek esetén a soron kívüli eljárás lefolytatásának kötelezettsége a törvényből fakad. Tehát a kiskorú sértett sérelmére elkövetett, az élet, a testi épség és az egészség, valamint a házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények esetén a büntetőeljárás soron kívüli lefolytatása „automatikus”, nem igényel külön döntést. Ezzel szemben a b) pontban meghatározott esetekben a Javaslat mérlegelési jogkörbe utalja a soronkívüliség elrendelését, mivel arra akkor kerülhet sor, ha a kiskorú sértett érdeke a büntetőeljárás mielőbbi befejezését indokolja. Ez utóbbi esetben a soronkívüliség elrendeléséről a bírósági ügyvitel szabályai szerint a bíróság elnöke dönt.

A 2. §-hoz

A postáról szóló 2003. évi Ci. törvény és a felhatalmazása alapján megalkotott, 2004. április 27-én hatályba lépett, a postai szolgáltatások ellátásáról és minőségi követelményeiről szóló 79/2004. (IV. 19.) Korm. rendelet új szabályozást vezetett be a kézbesítési bizonyítvány aláírásának megtagadása esetére. A kormányrendelet 26. §-ának (1) bekezdése szabályozza a kézbesítési bizonyítvány (kézbesítéshez szükséges okirat) aláírásának megtagadása esetén követendő eljárást. A hivatkozott bekezdés szerint: „ha a címzett a könyvelt postai küldemény átvételét vagy a küldemény kézbesítéséhez szükséges okirat aláírását megtagadja, a postai szolgáltató a küldeményt – a megtagadás tényének a küldeményre, illetve a kézbesítéséhez szükséges okiratra való feljegyzése mellett – visszaküldi a feladónak”.

A Be. 70. §-a (4) bekezdésének második mondatában meghatározott esetben, azaz ha a címzett megtagadja a kézbesítési bizonyítvány aláírását, az új postai kézbesítési szabályok szerint nem adható át a hivatalos irat a címzettnek, hanem azt vissza kell küldeni a feladónak. Annak érdekében, hogy a hivatalos iratok vonatkozásában a kézbesítési vélelem, valamint a kézbesítéshez fűzött jogkövetkezmények beálljanak, a Be. hivatkozott rendelkezését a Javaslat akként módosítja, hogy a tértivevény aláírásának megtagadása esetén elhagyja a címzett által történt átvételre vonatkozó megállapítást, azonban továbbra is fenntartja azt a vélelmet, hogy a hivatalos iratot a kézbesítési bizonyítvány aláírásának megtagadása esetén is szabályszerűen kézbesítettnek kell tekinteni.

A 3. §-hoz

1. A büntetőeljárás törvény több olyan jogintézményt is szabályoz, amely biztosítja a terhelt tudomásszerzését a büntetőeljárás megindulásáról.

A büntetőeljárás szempontjából az Alkotmánybíróság által „kezdőiratként”, azaz az eljárási jogviszonyt létrehozó iratként meghatározott iratnak a gyanúsítottkénti első idézés tekinthető. A terhelt eljárásjogi státusza ténylegesen nem a gyanúsítás lényegének közlésével jön létre (eljárásjogi értelemben a terhelt pozíciója nem függ az alapos gyanú közlésétől), ekkor értesül a vele szemben megindított büntetőeljárásról. A gyanúsítottként történő első idézéséről való tudomásszerzése tehát alapvető jelentőségű eljárási jogai gyakorlása és kötelezettségei teljesítése szempontjából.

A büntetőeljárás jog azonban több olyan intézményt szabályoz, amely kézbesítési vélelem beállta ellenére is biztosítja azt, hogy a terhelt tudomást szerezzen a vele szemben indult büntetőeljárásról. Mindenekelőtt számos eszköz áll a büntető ügyekben eljáró bíróság, ügyész és nyomozó hatóság rendelkezésére a terhelt tartózkodási helyének felkutatására és az eljárásba történő személyes bevonására. Mindezek mellett a terhelt távolléte egyrészt a nyomozás, illetve az eljárás felfüggesztése révén megakasztja vele szemben a büntetőeljárást, illetve a terhelt távollétében történő eljárás szabályaira történő áttérés révén többletgaranciákkal (védő kirendelése, hirdetményi kézbesítés, a terheltnek a fellebbezési időn belüli megjelenése esetén tárgyalás megismétlése, perújítás) biztosítja a terhelt jogait.

A tartósan távollevő, ismeretlen helyen tartózkodó terhelt esetében, amennyiben a tértivevények „nem kereste” jelzéssel érkeznek vissza, és az idézés esetében az elővezetés [Be. 69. § (1) bekezdés a) pont] sem vezetett eredményre, a nyomozó hatóság, az ügyész, illetve a bíróság hivatalból elrendelheti a Be. 73. §-a alapján a terhelt tartózkodási helyének felkutatását. Ennek keretében intézkezhet a tartózkodási hely megállapítása iránt, körözést rendelhet el, vagy szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetében elfogatóparancsot is kibocsáthat. A nyomozó hatóság, az ügyész, a bíróság ezen intézkedése így többek között azt is szolgálja, hogy a terhelt a kézbesítési vélelem beállta ellenére mielőbb tudomást szerezzen az elmulasztott eljárási cselekményről. Ezt az intézkedést lehet alkalmazni a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy, valamint a tanúként kihallgatni szándékozott személy tartózkodási helyének megállapítása érdekében is.

Ha a terhelt tartózkodási helyének felkutatása iránti intézkedések nem vezetnek eredményre, akkor két lehetőség adódik. Egyrészt az ügyész vagy a nyomozó hatóság a Be. 188. § (1) bekezdésének a) pontja alapján felfüggeszti a nyomozást az ismeretlen helyen tartózkodó gyanúsítottal szemben. A nyomozás felfüggesztése megakadályozza azt, hogy a gyanúsítottal szemben a nyomozás befejeződjék, és az ügy a vádemelés, illetve a bírósági szakba jusson.

Másik lehetőségként a gyanúsított távollétében folytatják a nyomozást, és a bíróság az ügyészi indítvány alapján áttérhet a távollevő terhelttel szembeni eljárás szabályainak alkalmazására. E külön eljárás során számos eljárási garancia (védő

kirendelése, hirdetményi kézbesítés, a terheltnek a fellebbezési időn belüli megjelenése esetén tárgyalás megisméltése, perújítás) biztosítja a távollevő terhelt jogainak védelmét. A Be. 531. § (2) bekezdése az elsőfokú eljárás során biztosítja a terhelt számára a tárgyalás megisméltésének indítványozását, amely alapján a bíróság köteles a tárgyalást megisméltetni. Ez a rendelkezés jóval erősebb jogosultságot biztosít a terhelt számára, mint a kézbesítési vélelem esetleges megdöntése, hiszen a bíróság kötve van a terhelt indítványához, másrészt így a tárgyalás megisméltése nem függ attól, hogy a terhelt távolmaradását ki tudta-e menteni, hivatkozva esetlegesen a kézbesítés szabálytalanságára vagy az önhiba hiányára.

A vádirat nem tekinthető az alkotmánybírósági határozat értelmében vett kezdőiratnak, mert a terhelt már tud a vele szemben indult büntetőeljárásról, így a vádirat közzlése (Be. 263. §) alapján a terhelt csak arról értesül, hogy a büntetőeljárás új szakaszba lépett. Mégis a vádirat kézbesítése alapvető jelentőségű a védekezésre felkészülés szempontjából. A vádirat közzléséhez kapcsolódó kézbesítési vélelem esetén is a korábbiakban kifejtett eljárási garanciákat és intézkedéseket biztosítja a Be. A bíróság rendelkezhet a terhelt tartózkodási helyének felkutatásáról (Be. 73. §), annak eredménytelensége esetén felfüggesztheti az eljárást [Be. 266. § (1) bekezdés a) pont], vagy a Be. 278. § alapján az első tárgyalásra idézéssel megkísérelheti a vádirat ismételt közzlését. Ennek eredménytelensége és az elővezetés sikertelensége esetén a Be. 281. §-ának (7) bekezdése alapján áttérhet a vádlott távollétében történő eljárásra, vagy felfüggesztheti az eljárást (Be. 307. §).

Mindezek alapján megállapítható, hogy a Be. olyan többletgaranciákat biztosít annak érdekében, hogy a terhelt tudomást szerezzen a vele szemben indult eljárásról, illetve távolmaradása esetén a tárgyalás megisméltése – függetlenül attól, hogy távolmaradását ki tudta-e menteni – megtörténjen, amelyek nem teszik indokolttá az „eljárási kezdőirat” tekintetében a többi irattól eltérő szabályozás megalkotását. Ezek a sajátos eljárási intézkedések a kézbesítési vélelem megdöntésére vonatkozó szabályok kialakítását is alapvetően befolyásolják.

2. A Be. hatályos rendelkezései a hivatalos iratok kézbesítése kapcsán két esetkörben szabályozzák kifejezetten a kézbesítési vélelmet.

A Be. 70. § (4) bekezdése szerint a kézbesítési vélelem beáll, tehát a hivatalos iratot szabályszerűen kézbesítettnek kell tekinteni, ha a címzett az átvételt megtagadja, illetve a kézbesítési bizonyítványt nem írja alá.

A második esetkört a Be. 70. §-ának (7) bekezdése szabályozza, amely szerint „a kézbesítési bizonyítvánnyal (tértivevényvel) feladott hivatalos iratot a kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni, ha a kézbesítés azért volt eredménytelen, mert a címzett az iratot nem vette át.”

A kézbesítési vélelem beáll abban az esetben is, ha a címzett a kézbesítésre vonatkozó szabályok megsértése miatt nem vehette át a hivatalos iratot (pl.: a postás nem hagy értesítést, vagy csak egy kézbesítési kísérlet történik). A kézbesítési vélelem Be. 70. §-ának (7) bekezdése alapján ekkor csak látszólag áll be, azonban

jogkövetkezményei azonosak a szabályszerű kézbesítéshez kapcsolódó kézbesítési vélelemmel.

3. A Javaslat a kézbesítési vélelem megdöntésére két esetben ad lehetőséget. Mindkét eset a Be. 70. §-ának (7) bekezdésében foglalt rendelkezés alapján beállt kézbesítési vélelem megdöntését biztosítja.

Az (1) bekezdés a) pontja alapján a kézbesítési vélelem megdönthető akkor, ha a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt. Az (1) bekezdés b) pontja akkor alkalmazható, ha a címzett a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó szabályoknak megfelelően, szabályszerűen megkísérelt kézbesítés ellenére önhibáján kívül nem szerzett tudomást a hivatalos irat kézbesítésének megkísérléséről, vagy önhibáján kívüli okból nem tudta átvenni a hivatalos iratot.

A Javaslat nem teszi lehetővé a kézbesítési vélelem megdöntését, ha az a Be. 70. §-ának (4) bekezdése alapján állt be, azaz a címzett a hivatalos irat átvételét, illetőleg a kézbesítési bizonyítvány aláírását megtagadta. A címzett ekkor saját akaratából került abba a helyzetbe, hogy nem szerzett tudomást megfelelő időben a hivatalos irat tartalmáról. Nyilvánvalóan indokolatlan lenne ebben az esetben biztosítani a kézbesítési vélelem megdöntésének lehetőségét, hiszen a címzett felróható magatartására vezethető vissza a tudomásszerzés elmaradása, a kézbesítési vélelem beállta.

4. A Javaslat szabályozása a kézbesítési vélelem megdöntésének lehetőségét nem korlátozza az eljárási résztvevők meghatározott körére, hanem a „címzett” fogalom alkalmazásával a büntetőeljárásban részt vevő és hivatalos irat címzettjeként szereplő valamennyi személy számára lehetővé teszi ilyen kérelem előterjesztését mind a nyomozati, mind a tárgyalási szakban. A kézbesítési vélelem megdöntéséhez kapcsolódó jogkövetkezmények vonatkozásában azonban már eltérő rendelkezések érvényesülnek aszerint, hogy a kézbesítési vélelem beállta, illetve megdöntése a terheltet, a védőt, a magánvádlót, a pótmagánvádlót érinti-e, vagy az eljárás más résztvevőit (sértett, tanú, törvényes képviselő).

5. A Javaslat (2) bekezdésében meghatározza a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelem tartalmát, különbséget téve aközött, hogy a címzett a kézbesítési eljárás szabálytalanságára vagy a hivatalos irat átvételének elmaradása kapcsán más, önhibáján kívüli okra hivatkozva terjeszti elő kérelmét.

Ha a címzett az (1) bekezdés a) pontja alapján arra hivatkozik, hogy a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt, akkor bizonyítania kell a hivatalos irat kézbesítésének szabálytalanságára vonatkozó, általa állított tényeket. A valószínűsítés szintjét meghaladó bizonyítási kötelezettség előírása a jogintézmény visszaélészerű, eljáráselhúzó célzatú alkalmazását kívánja megakadályozni.

Ha a címzett az (1) bekezdés b) pontja alapján arra hivatkozik, hogy a szabályszerűen kézbesített hivatalos iratot nem az a) pontban meghatározott okból, önhibáján kívül nem vette át, akkor az önhiba hiányát valószínűsítene kell. Az önhiba hiányának valószínűsítésénél és a kérelem alapjául szolgáló körülmények

elbírálásánál az igazolási kérelem kapcsán az önhiba megítélésére kialakított ítélkezési gyakorlat szolgálhat alapul.

Az önhiba hiánya, mint feltétel megfelelő biztosítékot jelent arra is, hogy a közvetett kézbesítés, illetve idézés, értesítés eseteiben [Be. 68. § (1) és (2) bek., Be. 70. § (8) és (9) bek.] a címzett sikerrel döntse meg a kézbesítési vélelmet, ha valószínűsíteni tudja, hogy a hivatalos irat kézbesítésének elmaradása a jogszabályban megjelölt átvevő személy, intézmény magatartására, mulasztására vezethető vissza.

6. A Javaslat a kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelem előterjesztésére és elbírálására alapvetően a mulasztás igazolására vonatkozó rendelkezések alkalmazását írja elő. A korábbi ítélkezési gyakorlat ugyanis megfelelően alkalmazta az igazolási kérelem előterjesztésére és elbírálására vonatkozó szabályokat arra az esetre is, ha a címzett azért mulasztott határnapot vagy határidőt, mert a kézbesítés sikertelensége miatt egyáltalán nem szerzett tudomást az adott eljárási cselekményről, intézkedésről. Az Alkotmánybíróság sem zárta ki határozatában az igazolási kérelemre vonatkozó szabályok alkalmazását a kézbesítési vélelem megdöntésére, csak rámutatott arra, hogy az igazolási kérelem szabályai nem tesznek különbséget a mulasztás okai szerint.

A kérelem előterjesztésére megfelelően kell alkalmazni az igazolási kérelem előterjesztésére nyitva álló határidőket. A Be.-ben az igazolási kérelem előterjesztésére megszabott hosszabb határidők megfelelően alkalmazhatók így a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló eljárás esetén is, ezért külön határidők előírására nincs szükség. A kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelemmel kapcsolatos eljárásban a (3) bekezdés szerint a határidők mellett alkalmazni lehet az eljárás felfüggesztésére, a kérelemnek helyt adó határozat elleni jogorvoslat kizártságára vonatkozó rendelkezéseket is.

Fontos különbség, hogy a kérelem előterjesztésével együtt nem kell pótolni az elmulasztott cselekményt, hiszen a címzett a hivatalos irat átvételének elmaradása miatt elméletileg nem szerzett tudomást az elmulasztott cselekményről, így nem is kötelezhető annak pótlására. Másrészt a kérelemnek helyt adó határozat esetében az ismételt kézbesítéssel újból megnyílnak a határidők, így a címzett ezen határidőn belül bármikor jogszerűen teljesítheti az eljárási cselekményt. A kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelem így nem utasítható el azon a címen, hogy a címzett nem pótolta az elmulasztott cselekményt, azaz nem alkalmazható az igazolási kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítására vonatkozó Be. 66. §-a (2) bekezdésének c) pontja.

Nem utasítható el a kérelem a Be. 66. §-a (2) bekezdésének a) pontja alapján sem, mivel egyrészt a Be. – értelemszerűen – sehol nem zárja ki kifejezetten a kézbesítési vélelem megdöntésére irányuló kérelem előterjesztését, másrészt ilyen tilalom ellentétes lenne a kézbesítési vélelem megdönthetőségére vonatkozó követelménnyel. A kérelmet azonban a Be. 66. § (2) bekezdése b) pontja alapján el kell utasítani, ha azt határidőn túl terjesztették elő.

A kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelemről az a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság határoz, amelynek eljárása során a kézbesítés történt.

7. A Javaslat a kézbesítési vélelem eredményes megdöntéséhez eltérő jogkövetkezményeket rendel aszerint, hogy a vélelmet megdöntő címzett a büntetőeljárásban milyen pozíciót foglal el.

Ha a bíróság, ügyész, illetőleg nyomozó hatóság a terhelt, a védő, a magánvádló, a pótmagánvádló által előterjesztett kérelemnek ad helyt, akkor azon túlmenően, hogy a vélelmezett kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények hatálytalanok, és a kézbesítést meg kell ismételni, a szükséges mértékben meg kell ismételni a már megtett intézkedéseket, eljárási cselekményeket is.

A Javaslat nem tesz különbséget a jogkövetkezmények tekintetében aszerint, hogy a kérelmet a kézbesítés szabálytalanságára vagy az átvétel elmaradását előidéző önhiba hiányára hivatkozva terjesztették elő, illetve adtak helyt annak. Mindkét esetben ugyanis a kézbesítés megismétlésével az eljárás egy korábbi szakaszába lép vissza a jogalkalmazó, így szükség szerint rendelkezni kell az ezt követően elvégzett eljárási cselekmények indokolt mértékű megismétléséről, illetve a megismétlés eredményéhez képest a korábbi eljárási cselekmények hatályban tartásáról vagy teljes, illetőleg részleges hatályon kívül helyezéséről. Rendelkezni kell így például a más terhelttel szemben foganatosított kényszerintézkedést elrendelő határozat hatályban tartásáról, amelyet természetesen közvetlenül nem érint a kézbesítési vélelem megdöntése, azonban érint az eljárás megismétlése.

A (4) bekezdésben említett jogkövetkezményekkel van összhangban a Be. 69. §-ának (7) bekezdése, amely szintén nem teszi lehetővé az idézéssel szembeni mulasztás jogkövetkezményeinek alkalmazását, ha az idézés kézbesítése a Be.-ben és a külön jogszabályban foglaltaknak, illetőleg egyéb előírásoknak nem felelt meg.

A kézbesítési vélelem sikeres megdöntésének jogkövetkezményei lényegében hasonlóak az eredményes igazolási kérelem jogkövetkezményeihez, azonban az önálló szabályozást indokolja, hogy egyrészt az elmulasztott cselekmények pótlásához kapcsolódó jogkövetkezmények nem alkalmazhatók a kézbesítési vélelem megdöntése esetén, másrészt ebben az esetben a Be.-ben kifejezetten rendelkezni kell a kézbesítés megismétléséről és a vélelmezett kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények hatálytalanságáról.

A jogkövetkezmények önálló szabályozását indokolja az is, hogy az eljárás többi résztvevőjével kapcsolatban a velük szemben érvényesülő kézbesítési vélelem sikeres megdöntése esetén indokolatlan és felesleges lenne az addig végzett eljárási cselekmények, intézkedések megismétlése, így esetükben a Javaslat csak arról rendelkezik, hogy a címzett vonatkozásában érvényesülő, a kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények nem alkalmazhatók, és a kézbesítést meg kell ismételni.

A 4. §-hoz

1. A Be. XXIV. Fejezete rendelkezik a távollevő terhelttel szembeni eljárás szabályairól. A Fejezet négy jól elkülöníthető részre tagolható. Az 526. § tartalmazza a külön eljárás és a Be. egyéb rendelkezéseinek együttes alkalmazására vonatkozó előírást; az 527. § tartalmazza az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szembeni

nyomozás és vádemelés szabályait; az 528–531. §-ok tartalmazzák a bíróság eljárására vonatkozó rendelkezéseket, az 532. § pedig a külföldön tartózkodó terhelttel szembeni eljárás szabályait.

A Javaslat célja – az Alkotmánybíróság határozatában foglaltak alapján – a Fejezetben belüli átláthatóság és egyértelmű szabályozás kialakítása. A Be. mind a bíróság eljárását, mind a külföldön tartózkodó terhelttel szembeni eljárást önálló egységként kezeli, külön alcímmel. Tekintettel arra, hogy a nyomozás és a vádemelés is ugyanolyan külön egység, a Javaslat önálló alcímmel látja el az 527. §-ban található rendelkezéseket.

2. Az Alkotmánybíróság határozata a Be. 527. §-a (2) bekezdését a külön eljárás kivételességének hiánya miatt megsemmisítette. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a hivatkozott szakasz alapján sérül a tisztességes eljáráshoz való jog, a személyes védekezéshez való jog korlátozása pedig nem tekinthető arányosnak. Az Alkotmánybíróság kifogásolta, hogy túlságosan széles és parttalan a felhatalmazás a terhelt távollétében történő tárgyalás indítványozását is magában foglaló vádemeléshez. Az Alkotmánybíróság határozatának indokolásában kifejtette: szükséges a távollevő terhelttel szembeni eljárás lefolytatásához feltételként szabni azt, miszerint valószínűsíthető, hogy a terhelt az igazságszolgáltatás akadályozásának céljával távozott ismeretlen helyre.

A Be. 527. § (3) bekezdése megsemmisítésének az indoka a külön eljárás átmenetiségének hiánya. A hatóságok kötelességeit és eszközeit úgy kell meghatározni, hogy a külön eljárás alapjául szolgáló helyzet a lehető legrövidebb ideig tartson. Fontos cél, hogy a külön eljárásról minél hamarabb vissza lehessen térni az általános eljárásra, ez olyan rendelkezéseket kíván meg, amelyek biztosítják, hogy az eljáró hatóságok minden eszközt igénybe vegyenek a terhelt tartózkodási helyének felkutatására és az eljárásba személyes bevonására. Az Alkotmánybíróság kifogásolta, miszerint azzal, hogy a Be. 527. §-ának (3) bekezdése nem teszi kötelezővé az elfogatóparancs kibocsátását, az ügyész anélkül van feljogosítva a vádemelésre, hogy az ismeretlen helyen tartózkodó, az ellene folyamatban lévő büntetőeljárásról formálisan egyáltalán nem tájékoztatott terhelt felkutatására a rendelkezésére álló valamennyi eszközt igénybe vette volna.

Az Alkotmánybíróság által megsemmisített rendelkezések helyett a Javaslat újraszabályozza a távollevő terhelttel szembeni eljárás feltételeit.

A Javaslat szerint az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben történő nyomozásnak nincs akadálya, azt azonban kötelezően előírja, hogy ebben az esetben intézkedni kell a terhelt tartózkodási helyének felkutatásáról a Be. 73. § (1)–(3) bekezdései alapján. A lakóhely, illetőleg a tartózkodási hely megállapítása iránt a személyiadat- és lakcímnnyilvántartást kell megkeresni. A körözést a személy- és tárgykörözésről szóló 2001. évi XVIII. törvényben meghatározott szabályok szerint a rendőrség, illetőleg – a reá irányadó törvény szerinti esetekben – a Határőrség végzi. A személy- és tárgykörözésről szóló 2001. évi XVIII. törvény 12. § (1) bekezdése alapján a rendőrség a körözés végrehajtása során az ismeretlen helyen lévő személy felkutatása érdekében adatgyűjtést végezhet, amelynek keretében többek között az alábbi intézkedéseket teheti: azokat a személyeket, akik a körözött személlyel kapcsolatban feltehetően információval rendelkeznek meghallgathatja; igazoltatást

vagy terepkutatást végezhet; tájékoztatást kérhet arról, hogy a körözött személy szerepel-e a kórházi fekvőbetegek, továbbá a mentőszolgálat, valamint más mentésre, illetve betegszállításra jogosult által szállított személyek nyilvántartásában; a jogszabály által rendszeresített nyilvántartásokból a körözött személy, illetve tárgy azonosításához, továbbá lehetséges tartózkodási, illetve megtalálási helyének megállapításához szükséges adatokat igényelheti és azokat kezelheti; a központi személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban, valamint a határforgalom ellenőrzését szolgáló nyilvántartási rendszerekben a cél megjelölésével – az érintett feltartóztatását vagy adatváltozás esetén értesítés adását előíró – jelzések elhelyezését rendelheti el; rádióban és televízióban közérdekű közleményt, illetve a sajtóban és az interneten felhívást tehet közzé; a körözött személy nevét, képmását, az azonosításához szükséges adatait bizonyos esetekben nyilvánosságra hozhatja. A Be. 73. §-a az általános eljárási szabályok körében az elfogatóparancs kibocsátását nem kötelezővé, csupán lehetővé teszi.

A Javaslat az Alkotmánybíróság határozatában meghatározott követelményekből kiindulva kötelezővé teszi az elfogatóparancs kibocsátását szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult nyomozás során, ha a terhelt tartózkodási helyének felkutatására tett más intézkedés nem vezetett eredményre. Ebből következően a terhelt távollétében lefolytatandó eljárás indítványozásához szükséges előfeltétel, hogy már a nyomozás során minden lépést megtegyenek a hatóságok az iránt, hogy a terhelt tartózkodási helyét felkutassák. A külön eljárás garanciális feltétele, hogy a terheltnek védője legyen, ugyanis a védő a terhelt érdekében vesz részt az eljárásban, így szerepe különösen jelentős akkor, amikor a terhelt távollétében folyik az eljárás. Ezért a Javaslat úgy rendelkezik, hogy amennyiben a terhelt tartózkodási helyének felkutatására tett más intézkedések nem jártak sikerrel, és sor kerül az elfogatóparancs kibocsátására, ezzel egyidejűleg védőt kell kirendelni a terheltnek, amennyiben nincsen meghatalmazott védője.

3. Az Alkotmánybíróság a határozatában túlságosan parttalanak ítélte a terhelt távollétében történő eljárás Be. szerinti feltételeit. A Javaslat, követve az Alkotmánybíróság határozatában foglaltakat, pontosítja és szűkíti e feltételeket. Eszerint a XXIV. Fejezet szerinti külön eljárás lefolytatását indítványozó vádemelésnek kizárólag szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén van helye, amennyiben az elfogatóparancs alapján sem sikerült a terhelt tartózkodási helyét felderíteni. Az elfogatóparancs kibocsátását követően megfelelő időnek kell eltelnie ahhoz, hogy megállapítást nyerjen: a terhelt felkutatására tett valamennyi intézkedés eredménytelen volt. Ezért a Javaslat úgy rendelkezik, hogy a terhelt távollétében történő vádemelés feltétele, miszerint a nyomozás iratainak ügyészhez történő megküldéséig az elfogatóparancs kibocsátása nem vezetett eredményre.

Az Alkotmánybíróság a határozatában kifogásolta, hogy nem szerepel a külön eljárás feltételei között, miszerint csak abban az esetben lehet helye a külön eljárásnak, ha „a rendelkezésre álló adatok alátámasztják a terhelt önhibáját, arra irányuló tudatos törekvését, hogy kivonja magát a büntetőeljárás alól”. A Javaslat ezért úgy rendelkezik, hogy a terhelt távollétében történő eljárás feltétele, vagyis az ügyész csak akkor emelhet vádat, ha megalapozottan feltehető, hogy a terhelt megszökött vagy elrejtőzött.

A Javaslat szerint a XXIV. Fejezet szerinti külön eljárás lefolytatását indítványozó vádemelésnek az utolsó feltétele, hogy azt vagy a bűncselekmény súlya, vagy az ügy megítélése indokolja. A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényben szabályozott legtöbb bűncselekmény szabadságvesztéssel büntetendő, azonban nem minden, az adott büntetőeljárás alapjául szolgáló cselekmény olyan tárgyi súlyú, hogy indokul szolgáljon a cselekmény elkövetőjének távollétében történő büntetőeljárás lefolytatásához. Ezért a Javaslat szerint ahhoz hogy a külön eljárásra sor kerüljön, a konkrét bűncselekmény súlya lehet indok. A Javaslat nem határozza meg, hogy milyen tartamú szabadságvesztés minősül olyan súlyúnak, hogy feltétele lehet a távollevő terhelttel szembeni eljárás lefolytatásához, azt az eset összes körülményére tekintettel az eljáró ügyész jogosult eldönteni. Vannak bizonyos ügyek, amelyek a rendelkezésre álló adatok, bizonyítékok alapján vagy más okból egyszerű megítélésűnek, vagy épp ellenkezőleg, túlságosan bonyolultnak bizonyulnak, az eljárás befejezése mégis indokolt, így alapjául szolgálhatnak a XXIV. Fejezet szerinti eljárásnak.

4. A vádiratnak meghatározott kellékekkel kell rendelkeznie, ezeket a Be. 217–218. §-a határozza meg. A távollevő terhelttel szembeni vádemelés esetében azonban a Javaslat előírja, miszerint az általános szabályok körében meghatározottak mellett a vádiratnak tartalmaznia kell azon körülmények részletes leírását, amelyek megalapozzák a terhelt távollétében történő eljárást, továbbá az eljárás lefolytatására vonatkozó kifejezett indítványt.

5. Az Alkotmánybíróság határozata megsemmisítette a Be. 527. § (5) bekezdését is, mert az a szabályozás, amely szerint „a terheltnek szóló idézést és értesítést, valamint a részére kézbesítendő határozatot és más iratot a védő részére kell kézbesíteni”, alkotmányosan értékelhetetlen indok, vagy cél nélkül szűkíti a terhelt személyes joggyakorlásának alapjául szolgáló hatósági tájékoztatási kötelezettséget. Ugyan a külön eljárásban nem szabályozott kérdésekben az általános szabályok érvényesülnek, a Be. 527. § (5) bekezdése – mint az általános szabályokhoz képest speciális szabály – „felmenti” a nyomozó hatóságot és az ügyészt az általános szabályok szerint kötelező hirdetményi kézbesítés alól.

A távollevő terhelttel szembeni eljárás során keletkező iratok kézbesítésére a Javaslat ezért úgy rendelkezik, hogy valamennyi, a terhelt részére hirdetményi úton [Be. 70. § (5)–(6) bekezdés] kézbesített iratot a védőjének is kézbesíteni kell.

6. A Javaslat alapján az ügyésznek választási lehetősége van a nyomozati szakban a terhelt távolléte esetén. Amennyiben a vádemeléshez szükséges feltételek fennállnak (szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult a nyomozás; az elfogatóparancs kibocsátása nem vezetett eredményre; megalapozottan feltehető, hogy a gyanúsított megszökött vagy elrejtőzött; a vádemelésnek nincs akadálya, illetve azt a bűncselekmény súlya vagy az ügy megítélése indokolja), úgy az ügyész vádat emel, és a vádiratban indítványozza a terhelt távollétében történő eljárás lefolytatását. A másik lehetőség, hogy amennyiben az említett feltételek nem állnak fenn, például az ügy megítélése nem indokolja a terhelt távollétében történő eljárás lefolytatását, úgy a terhelt távollétében további eljárásnak nincs helye, ezért az ügyész a nyomozást a Be. 188. § (1) bekezdés a) pontjára alapozva felfüggeszti.

Az 5. §-hoz

Amennyiben a vádemelést követően, de még tárgyalás megkezdése előtt a vádlott tartózkodási helye ismertté válik, a Javaslat a Be. általános szabályok szerinti tárgyalás előkészítésére, illetve az elsőfokú bírósági tárgyalásra vonatkozó szakaszait rendeli alkalmazni. A vádlott előkerülése esetén ugyanis már nem a terhelt távollétében történő külön eljárás folyik, hanem az általános szabályok szerinti. A Javaslat ezért egyértelművé teszi, hogy a bíróság a vádlott előkerülése esetén köteles az általános szabályok szerinti tárgyalás előkészítéséhez szükséges minden intézkedést megtenni, így például a vádirat közléséről gondoskodni. Amennyiben a terhelt tartózkodási helye még az első tárgyalást megelőzően ismertté válik, a Javaslat alapján a bíróság az általános eljárási szabályok szerint folytatja le az elsőfokú tárgyalást és hozza meg ügydöntő határozatát.

A 6. §-hoz

A Be. 529. §-a rendelkezik arról az esetről, ha a terhelt tartózkodási helye a vádemelést követően válik ismeretlenné. A Javaslat, összhangban a külön eljárás nyomozati szakára vonatkozó szabályokkal, úgy rendelkezik, miszerint ahhoz, hogy az általános eljárásról át lehessen térni a külön eljárásra, elengedhetetlen feltétel az elfogatóparancs kibocsátása. Elfogatóparancs kibocsátására abban az esetben kerül sor, ha az eljárás szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult és megalapozottan feltehető, hogy a vádlott megszökött vagy elrejtőzött. A bíróság a terhelt eltűnése esetén nem függeszti fel az eljárást, hanem előbb kibocsátja az elfogatóparancsot. Amennyiben az elfogatóparancs alapján a vádlott tartózkodási helyét nem sikerül felkutatni, az elfogatóparancs kibocsátásától számított hatvan nap múlva a bíróság erről tájékoztatja az ügyészt. A hatvan napos határidő megfelelő időt biztosít arra, hogy a vádlott tartózkodási helyét felkutassák, és a bíróság elé állítsák. Az ügyész a tájékoztatástól számított tizenöt napon belül indítványozza a vádlott távollétében történő eljárás lefolytatását, amennyiben azt indokoltnak tartja.

A 7. §-hoz

A távollevő terhelttel szembeni eljárás során keletkező iratok kézbesítésére a Javaslat egységes szabályozást rendel. A nyomozásra és vádemelésre, illetve a bírósági eljárásra azonos szabályok vonatkoznak a hivatalos iratok kézbesítését illetően, eszerint minden, a terhelt számára kézbesítendő iratot az általános szabályok szerinti hirdetményi úton kézbesíteni kell a terhelt számára, valamint ezeket az iratokat a védőjének is meg kell küldeni. Ez a rendelkezés garanciális jelentőségű a külön eljárás szempontjából.

A 8. §-hoz

A Javaslat arra az esetre vezet be szabályozást, ha a vádlott az általa, az előkerülését követően indítványozott megismételt elsőfokú vagy a másodfokú eljárás során ismételten ismeretlen helyre távozik. Ebben az esetben, miután a bíróság

meggyőződött arról, hogy a terhelt ismételen ismeretlen helyre távozott, a megismételt eljárás során a korábbi, a vádlott távollétében hozott határozatát érdemi vizsgálat nélkül hatályában tartja, illetve az első fokú bíróság ítéletét helybenhagyja. Ez a rendelkezés azt a célt szolgálja, hogy ne álljon a vádlott rendelkezésére olyan lehetőség, amellyel korlátlan ideig elhúzhatja az eljárást. A Javaslat értelmében ugyanis a második eltűnést követően nincs többé lehetősége a vádlottnak arra, hogy az eljárás megismétlését indítványozza.

A 9. §-hoz

Az Alkotmánybíróság határozata 2004. december 31. napjával semmisítette meg a távollévő terhelttel szembeni eljárás egyes rendelkezéseit, így szükséges, hogy az alkotmányos követelményeknek megfelelő szabályozás a megsemmisítést követő napon hatályba lépjen. Ezért a Javaslat 2005. január 1-jén lép hatályba.